

Ajatu ajalaulik, kuuekümnendate bard

01.12.2003 00:01

[Neeme Korv](#), *Postimees*

Laulva näitleja Tõnu Tepandi uued ja vanad laulud ilmusid kuulajate ette kaksikplaadil

Alguses oli ukulele. Tõnu Tepandi sõnul «hea terav pill», mille saatel seltskond võis end unustada pikkadeks tundideks Tartu Ülikooli vana kohviku treppidele viina võtma ja laulma. Näiteks Paul-Eerik Rummo «Vettinud peiari»-tsüklit.

Kitarr tuli hiljem. Jah, kogu kuuekümnendate «sula»-aegne noorus käis ringi, kitarr pesunööriga üle öla! Ent Tepandi oli eriline. Intellektuaalne bard, põhjatu improviseerija, keda kuulati vaikides ja hardunult. Kes tegi lauludesse sõnalisi sissejuhatusi ja suutis laulda kogu hingest.

«Kus su pruut on,» aasinud sõbrad Tepandit, kui ta ilma kitarrita kuhugi ilmus. Kitarre oli mitu: Saksa, Tšehhi ja Vene oma. Ühest eriti legendaarsest on põhi alles, sellest, mis Budapesti lennuväljal lennuki rataste alla jäi. Üks lendas Emajõekegi. «Esinemisi igasugu tudengi- ja naistepäevadel ning aastavahetustel... Tõeline tüdimus tekkis mingi hetk,» meenutab Tepandi põhjust.

Tepandi antoloogia

Oli nn kassetiajastu - luulesse tuli uus laine eesotsas Rummo, Kaplinski ja Runneliga. Ning ajalaulik Tepandi «tõi maale» Ristikivi, viisistades ja esitades ajakirjas Mana avaldatud tekste, mis Nõukogude Eestis käest-kätte liikusid.

«Minagi olin Arkaadia teel», «Ka sisaliku tee kivil jätab jälje»... Kes neid ei teaks? Hiljem õnnestus Tepandil otse kirjanikult saada ka luulekogu «Inimese teekond», mis 1972. aastal Lundis ilmus.

Ristikivi üllitaski üheainsa kogu, aga see-eest ääretult tervikliku, paljude meelest parima eesti luulekogu üldse. Tepandi salvestiste saatus kujunes kummastavalt sarnaseks.

Stagnaajal ilmus (pärast aastaid kestnud heitlusi) vinüülplaat Tepandi lauludega. Tänaeni oli seegi ainus. Nüüd on samad laulud olemas laserplaadil.

Joel Sanga Vagabundis välja antud kogumik «Kõlakoda» sisaldab ka plaaditäie uuemat loomingut, salvestisi tänavusest aastast. Lisaks plaatidele on komplektis luulevihk laulusõnadega - see mõjub kui Tepandi koostatud luuleantoloogia (lauludeks saanud tekstid juba nimetatud luuletajatelt, lisaks Kaalepilt, Kangrolt, Masingult, Alverilt, Talvikult...).

Tõsi ta on, et Tepandi laulud pole kuidagi tahtnud plaadile jõuda. «Eks vahepeal olid aastad Riigikogus, polnudki aega tegeleda,» arutleb mees ise. «Aga mullu tuli see Vanemuise tükk («Tartu ballaad - oli aasta 1968» koos Katri Kaasik-Aaslaviga - N. K.) ja see otsustas ka mõneti asja.»

Ent on muidki põhjusi. Tepandi tunnistab ja tunnustab Eesti Raadio helirepissööri Mati Braueri ponnistusi «Kõlakoja» saamisloos. Sest iga Tepandi esitus on kui omaette etendus, mis elab omas atmosfääris ja konserveerida on seda pagana keerukas. Studios on raske õiget tunnet saavutada.

«Kord tekib mõni tehniline aps, siis avaldab luuletus uue tahu; jääd mõttesse ja unustad isegi sõnad, ja hakka aga jälle otsast,» kurdab Tepandi. «Ning mis sa teed, kui sama vile enam käima ei lähe.»

Laval publikuga suheldes on teisiti. Sest laval on oma aeg, lava aeg. Sel teemal võib lõpmatult rääkida. Tepandi paneb piibu ette ja räägibki. Nagu tulevastele näitlejatele lavakoolides Tallinnas ja Viljandis: «Usalda seda, mis sulle on antud, mängi sellega, ära ürita end raamidesse panna.»

Üks või 5000

Ehkki rääkida on sellest meeletult raske. «Seisad laval, äärmiselt tugeva infovälja keskel, ja korraga on kõik selge ja kindel, isegi pill hakkab ise mängima,» kõneleb Tepandi. «Näitleja on üks isevärki loom, kes suudab luua laval omaette maailma, mis pole pelgalt igapäevaeltu filtreering.

Kui «Hamlet» psühhoanalüütiliselt lahti kirjutada, kuluks selleks paar riulitait raamatuid. Näitleja aga mängib 2,5 tunniga ja annab kogu info edasi, olles otsesides publikuga.»

Kusjuures pole vahet, kas saalis on üks inimene või 5000. Üks hing on mahult sama suur kui täissaal, teab Tepandi.

«Minu õnn on see, et ma pole pidanud kirjutama tellimuslaule ja teatriski olen saanud mängida enamjaolt seda, mis mulle on meeldinud,» sõnab ta. Võib-olla tänu sellele ongi jagunud tahtmist ikka ja jälle vana truu 12-keelne sõber kastist välja võtta. Ja kuulajate hingi ülendada.